

De óva intünk a két szélsőségtől: attól, aki „elvből nem buktat senkit“ és attól, aki ugyancsak elvből senkinek sem ad jelest, mert — úgymond — a jeles én vagyok!

A teljesség kedvéért még megemlítjük, hogy a füzet élén Bárd Oszkár tollából egy „Nagy László emlékének“ című költemény olvasható, a végén pedig lenyomatják a Nagy László-Könyvtár 1. számáról megjelent kedvező ismertetéseket.

lf.

Barankay Lajos dr.: A szaknevelés elméletének alakulása. (Az általános és a hivatásszerű nevelés gondolatának küzdelme.) A Szent István-Társulat bizománya. 212 l.

Ha valaki egy kis figyelmet szentel a tanítóképző, felső kereskedelmi, felső mezőgazdasági vagy ipariskolai tanárok gyűléseinek vagy folyóirataik, pedagógiai beszélgetéseik tárgykörének, észreveheti, hogy állandóan visszatér az a kérdés, hogy a szakiskolák tanulmányi anyagában mekkora részt szentelünk az általános emberképzésnek s mekkorát a szakképzésnek. Nem új probléma ez. Valószínű, hogy azonnal felszínre került, amint az első szakiskola kitérte kapuit, mert az iskola — bármilyen kijelölt, különleges feladata legyen is — sohasem mondhat le arról, hogy a rábízott ifjút minél emberebb emberré nevelje, a mellett, hogy előkészíti valamilyen kenyérkereseti lehetőségre is.

Nemcsak a gyakorlati pedagógusokat foglalkoztatja ez a kérdés, hanem a tudósokat is. Szaktekintélyek széleskörű tudományos munkássága öleli fel a tárgyat, amint Barankay könyvéből megtudhatjuk. E mű azt a feladatot tűzi maga elé, hogy végigvezessen azon az úton, amelyen gondolatok, eszmék, felfogások küzdelme jelzi a szaknevelés elméletének kialakulását s annak a kérdésnek megoldását, hogy „van-e a jövőndő hivatásnak a fiatal lélek fejlődését erkölcsileg befolyásoló, személyiségformáló hatása“.

A szaknevelés, szakiskolai képzés a gyakorlatban Európa legtöbb nemzeténél igen magas színvonalon áll, de idevágó számbavehető irodalmuk csak a németeknek van, úgyhogy a szerző csupán a német szakirodalom alapján ismerteti a szaknevelés elméletének fejlődési fokait.

Kerschensteiner szerint a felnőtt egyén hármas feladat előtt áll az életben: *a)* valamilyen hivatást kell betöltenie, *b)* mint állampolgárnak elő kell segítenie az állam boldogulását és *c)* mint embernek élnie kell a maga egyéni lelki életét. Joggal beszélhetünk hát külön szaknevelésről, állampolgári és embernevelésről. Ezek közül legrégebb a szaknevelés és egyetemes embernevelés gondolata. Az állampolgári nevelés követelményét a XIX. század szociális alakulásai hozták létre.

A szaknevelés kérdését újabban előtérbe tolja az utilitárius világnézet s a gyakorlatiasság értékének hangoztatása. Van azonban ennél értékesebb és súlyosabb érv is, mely mellette szól. Mégpedig az, hogy a munka gyakorlati haszná mellett kezdik felismerni mindenütt a munka ideális értékét, a *munkaethos* központi szerepét, mely legtisztábban a hivatásszerű munkában jelentkezik.

A továbbiakban azt a folyamatot vizsgálja a szerző, hogy a munkásethos hogyan kapcsolódik bele a neveléstudományba. A munkaiskola eszméje nem egészen újkeletű. A régebbi nagy pedagógusok is gondolnak már rá (Rabelais, Montaigne, Comenius, Francke, Locke, Rousseau, Pestalozzi). Teljes diadalra Kerscheneisternek *A munkaiskola fogalmáról* c. művében jut, amelyben szembeállítja a könyviskolával, a tapasztalat és cselekvés iskolájának nevezi s tüzetesen kifejti lényegét, jellemnevelő hatását, módszeres eljárását. Szükség van rá — úgymond —, mert nem a könyv a kultúra hordozója, hanem az odaadó, önfeláldozó munka.

A szaknevelés gondolata a továbbiak folyamán különböző fejlődési irányokra ágazik szét. Vizsgálja a szerző *Fichte*, *Herbart*, *Schleiermacher*, *Natorp*, *Rein* és *Foerster* állásfoglalását, majd *Paulsen*, *Stadler*, *Hüberlin* és *Spranger* felfogásán keresztül elénk tárja, hogy az általános nevelési irány eszményisége és a szaknevelés hivatásszerűsége egymás sérleme nélkül egységesíthető. „A nevelés mindig valami egyetemeset jelent. Ezt kell a szaknevelésben is szem előtt tartani. Aki hivatása üzésére megfelelő nevelést nyert, az ebben a hivatásban nem különálló teljesítmények összegét látja, hanem bizonyos szabadsággal képes cselekedni, bele tudja illeszteni a maga hivatását a kultúrának egy nagyobb, összefüggő egészébe s szellemileg mindig felette áll ennek a hivatásnak, a helyett, hogy egyszerű rabszolgájává süllyedne“ (137. l.).

A világháború után a szaknevelés kérdése diadalmasan nyomul előre. Ma nemzeti nevelés a jelszó mindenfelé, ehhez pedig jobban simul a hivatásszerű, mint az általános nevelés eszméje. Így a szaknevelés gondolata olyan időszersűséget nyer, amelynek elhatározó befolyása alól a humanisztikus nevelési irány hívei sem vonhatják ki magukat.

Legfőbb szaktekintély a kérdésben *Kerscheneister*, akinek hivatásközponti elméletét részletesen ismerteti a szerző. A *hivatás-ethos* tárja fel az ember előtt azt a szoros erkölcsi vonatkozást, mely az egyén munkaterülete és a társadalmi élet között van. Beszélhetünk tehát különleges és általános hivatásról. Az első a *munkahivatás*, mely megteremti az élet anyagi feltételeit, a második az *erkölcs-társadalmi hivatás*, mely bekapcsol a társadalmi együttesbe. Azt a nevelést, mely e kettős hivatásra készíti elő az egyént, *célnevelésnek* nevezi Kerscheneister. A nevelés legfőbb szabályozó elve az, hogy a hivatástípus eszménye és az egyén belső hivatottsága között meglegyen az összhang. Ez az elv vezét a kötelességtudathoz, mely biztos etikai alap az élet minden változásában.

A hivatásközponti neveléseméletnek vannak ellenzői és hívei, akiknek felfogását részletesen ismerteti a szerző, majd közli az 1929. évi cambridge-i kongresszuson elhangzott véleményeket.

A mű alapeszméje — *Hellpach* gondolatain keresztül — a következőkbe foglalható: A modern nevelési irányzatban feltétlenül a szaknevelés az első, de nem szabad elfeledni, hogy erkölcsiség nélkül a legalaposabb gyakorlati és elméleti kiképzés mellett is üres marad az emberi élet. Az erkölcsiség forrása pedig a munka-ethos. Az egyén erkölcsisége kizárólag a munkában és a munka által építhető ki, még a legsivárabb foglalkozások területén is (202. l.).

Barankay könyve a munkára és hivatásra való nevelés himnusza. Minden egyes sorából a nevelésügy nagy, odaadó szeretete sugárik. Noha a szerző úttörő munkája céljaul csak azt tűzi ki, hogy a szaknevelés elméletének alakulásáról összefoglaló, teljes képet nyújtson, mégis sokkal többet ad ennél. A szaknevelés kérdésének ismertetésén keresztül hű képet fest az egész modern pedagógiai irodalomról.

De nemcsak a pedagógus nyerhet sokat a mű elolvasásával, hanem mindenki, mert azok a fogalmaink, amelyeket naponként hangoztatunk s talán sokszor elmosódó értelemben használunk (rátermettség, munka, hivatás, személyiség) e munkán keresztül határozott értelmet nyernek.

Legnagyobb értéke a műnek talán az a magas etikai nézőpont, amelyről vizsgálja tárgyát. A szaknevelés központjába is a lélekfejlesztés, jellemképzés, harmonikus emberré nevelés célját állítja, s legfőbb irányelve az, hogy a hivatásra való nevelés fel akar ugyan fegyverezni mindenkit a reális élet küzdelmeire, de e mellett igazi törekvése az, hogy a rábizott egyénben kialakítsa a jobb embert.

Barankay munkája gazdagító élmény mindenkinek, aki elmélyed benne. Különösen a szakiskolai (tanítóképző, felső kereskedelmi, felső mezőgazdasági iskolai) tanárjelöltek egyetemi tanulmányainak kiegészítése szempontjából nélkülözhetetlen.

Takaróné Gáll Beatrix.

A Magyar Paedagogia negyven évfolyamának (1892—1931) Tartalom- és Névmutatója. Összeállította dr. Tettamanti Béla és dr. Márer Erzsébet. Szeged, 1933. A Magyar Tudományos Akadémia és a m. kir. Ferenc József-Tudományegyetem Barátainak Egyesülete támogatásával. (8-r., IX + 290 l.)

Régen érzett hiányt pótol az évek óta várva-várt tartalommutató a Magyar Paedagogia 1—40. évfolyamához, melyet Inre Sándor egyetemi tanár indítására Tettamanti Béla szegedi egyetemi magántanár és Márer Erzsébet, a szegedi egyetem pedagógiai szemináriumának tanársegéde az említett szemináriumban dolgozó ifjabb tagok segítségével szerkesztettek öt esztendő kemény és szorgalmas munkájával az 1928/29—1932/33. tanévben. Már a világháború előtti években, mikor a Magyar Paedagogia még csak 20., majd 25. évfolyamának befejezéséhez közeledett, fölmerült egy teljes tárgymutató szükségességének gondolata s elkészítésének terve a Magyar Paedagogiai Társaság elnökségében. Hogy e tartalommutató mégis csak a 40. évfolyam befejezése után készülhetett el s láthatott napvilágot, annak természetesen, mint minden más nagyobb, országos bajnak is, a világháború az oka.

A Magyar Paedagogiai Társaság ugyanis már több mint 25 évvel ezelőtt hozzájutott néhai György Aladár rendes tag hagyatékából egy összeghez, melyet a tárgymutató elkészíttetése és kiadása költségeinek alapijául szánt. Ezt az alapot azután közel egy évtizeden át évről-évre gyarapította abban a